

Türkiye’de Eczacılık İşletmelerinin Tarihi Gelişimi

Eriş Asil

Prof. Dr. Eriş ASİL: 01.01.1945 tarihinde Sivas’ta doğdu. Babası merhum emekli Albay Lütfi Asil ve Annesi merhume Sabahat Asil’dir. İlkokulu Bursa ve Ankara’da, Ortaokulu Ankara Kurtuluş Lisesi’nde, Liseyi Erzincan, Ankara Atatürk ve Balıkesir’de okuyarak Balıkesir Muharrem Hasbi Lisesinden 1961-1962 öğretim yılında mezun oldu. 1962-1963 Öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde başladığı lisans öğrenimini 1968 Şubat döneminde tamamladı. Askerlik görevini 1968-1970 yılları arasında Isparta 200 Yataklı Asker Hastanesinde Eczacı Yedek subay olarak yaptı. 1971 yılında Burçin Asil ile evlendi. İki oğul sahibidir. 1971 yılında Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık tarihi ve Deontoloji asistanlığına atandı. 1974 yılında doktorasını tamamladı. 1980 yılında doçent, 1988 yılında profesör oldu. Prof. Asil akademik hayatı boyunca çeşitli akademik ve idari görevlerde bulunmuştur. Prof. Asil 15 Temmuz 2007 yılında emekli oldu.

Öğrenim Hedefleri

- Eczacılık işletmeciliği tarihini öğrenmek
- Cumhuriyet öncesi ve cumhuriyetin ilk yıllarındaki eczane ve eczacılığın durumunu bilmek
- Yakın geçmişte eczacılık işletmeciliği konusunda gerçekleşen gelişimleri öğrenerek gelecek hakkında öngörülerde bulunabilmek

SENARYO

Eczacı Hamid Bey eczanesinin kapısını açtı ve içeri girdi. Kalfasının, kepenk yaptırmaması konusunda yaptığı ısrarları düşündü. Eczaneye kepenk veya vitrin yapılması eczacı Hamid Bey’e hiç ahlaki gelmiyordu. Laboratuvarında karışımlar yapan, reçeteler hazırlayan bir sağlıkçının dükkanının girişine vitrin yaptırdığını ve hatta vitrini sürekli değiştirdiğini düşündükçe çileden çıkıyordu. Eczanesinin camına kepenk yaptırmanın, hastalarına karşı bir sınır koymak anlamına geleceğine inanıyor ve bu durumun eczacı-hasta ilişkisini zedeleyeceğine inanıyordu. Hamid Bey, çevresinin zorladığı bu değişik kavramlar yüzünden eczacılık mesleğinin geleceği konusunda ciddi şekilde endişeleniyordu.

- Yukarıdaki senaryonun 1927 yıllarında gerçekleştiğini düşünerek Ecz. Hamdi Bey’in endişelerini tartışınız.
- Bugünün eczacısı olarak geleceğin eczane yönetimi hakkında neler öngörüyorsunuz sınıf arkadaşlarınız ile değerlendiriniz.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu’nun 1954 yılında kabulü ile yabancı ilaç şirketlerinin Türkiye de faaliyetlerini arttırması mümkün olmuş, gerek yerli ve gerekse yabancı sermayeli ilaç fabrikaları kurulmaya başlanmıştır.

Günümüzde ülkemizde yüzlerce sayıda yerli ve yabancı sermayeli İlaç Fabrikası ve Laboratuvar bulunmaktadır.

Müstahzar İlaç Üretiminde kullanılan ilaç etkin ve yardımcı maddeleri sanayii ülkemizde ilaç sanayi ile paralel bir gelişme gösterememiştir. 1960 yılların başlarında ülkemizde ilaç sanayinin kullandığı etkin maddelerin hemen hemen tamamı ithal edilmek idi.

İlaç Sanayiiimizde hammadde üretimine 1971 yılında Ansa’da tetraksiklin ve aksitetrasiklin ve türevlerinin üretimi ile başlanmıştır. Daha sonra Fako da kurulan Sentez ünitesi ile ampisilin üretimi de gerçekleşmiştir. Bunu Mustafa Nevzat, Deva ve Atabay Sentez üniteleri de faaliyete geçmiş ve amoksisilin ve benzeri yarı sentetik penisilinler de üretilmeye başlanmıştır.

Morfin Hidrat, Morfin HCl, Morfin Sulfat, Kodein, Kodein fosfat, dionin gibi morfin türevleri 1981 yılında Afyon Alkaloidleri Fabrikasında üretilmeye başlanmıştır. Aynı yıl içinde Ansa’da Gentamisin Sulfat, 1984 yılında Eczacıbaşı da çeşitli etkin madde üretimine başlamıştır.

GMP ve GLP uygulamaları ile Türk İlaç Sanayii müstahzar üretiminde gelişmiş bir teknolojik yapıya sahiptir ve yetişmiş insan gücü ile dünyaya ilaç sunabilmektedir.

Eczacılık İşletmelerinin herhangi bir alanında görev yapan eczacıların, tarihi süreci göz önünde bulundurarak ve ihtiyaçların farkında olarak kendilerini sadece eczacılık alanında değil, aynı zamanda işletme ve yönetim bilimi alanında da geliştirmeleri gelecekte eczacılık işletme tarihinin olumlu yazılmasını sağlayacaktır.

Değerlendirme Soruları ?

1. Evliya Çelebi’ye göre 17. Yy da İstanbul’da ki sağlıkla ilgili dükkanlar nelerdi?
2. 1880’li yıllarda İstanbul’da bilinen ilk Türk eczahanelerine 5 tane örnek veriniz?
3. İstanbul’da yabancılar tarafından açılan ilk eczahanelere 5 tane örnek veriniz?
4. Osmanlı sarayında bilinen önemli eczacıbaşı en az 5 tane 1927 yılında örnek veriniz?
5. Eczanelere düzen verebilmek, mali açıdan güçlendirmek ve halk sağlığına daha iyi hizmet verebilmek amacıyla çıkarılan 964 sayılı kanun hangi yıl çıkmıştır?
6. Cumhuriyet döneminin meşhur ilk müstahzarlarına 10 adet örnek veriniz?
7. İkinci dünya savaşı sonraki dönemde Türkiye Cumhuriyetinde kurulan ilaç şirketlerine 5 adet örnek veriniz ve gelişimlerini açıklayınız?

KAYNAKLAR

1. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, Kısaltılmış 2. Baskıya Hazırlayan Afife Mat, 48-56, İstanbul, 2001
2. Baytop T., Selçuklular Devrinde Anadolu'da Eczacılık-1 Uluslararası Türk- İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi, tebliğler. 2, 183, 1981.
3. Şehsuvaroğlu BN., Eczacılık Tarihi Dersleri, İstanbul, 1970.
4. Baylav N., Eczacılık Tarihi, 108-109, İstanbul, 1968.
5. Turan O., Türkiye Selçukluları hakkında resmi vesikalar 54. Türk Tarihi Kurumu Yayınları., VII. Seri No: 32, Ankara, 1958.
6. Uludağ OŞ., Eczacılığımız, Farmakolog, 22, 11, 1952.
7. Atabek EM., Ortaçağ Tababeti, 27, İstanbul, 1977.
8. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, Kısaltılmış 2. Baskıya Hazırlayan: Mat A., 56-61, İstanbul, 2001.
9. Baylav N., Eczacılık Tarihi, 130-143, İstanbul, 1968.
10. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, Kısaltılmış 2. Baskıya Hazırlayan: Mat A., 62-70, İstanbul, 2001.
11. Evliya Çelebi Seyahatname, Türkçeleştiren: 2. Danışman, 2, 228, 283, 284, İstanbul, 1969.
12. Baytop T., Eczahane'den Eczane'ye, Bayer Türk Sağlık Ürünleri Bölümü, Faik Yolaç Ofset Basım, İstanbul, 1995.
13. Baylav N., Eczacılık tarihi, 227-242, İstanbul, 1968.
14. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, Kısaltılmış 2. Baskıya Hazırlayan: Mat A., 96-110, İstanbul, 2001.
15. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, Kısaltılmış 159-166, İstanbul, 2001. 2. Baskıya Hazırlayan: Mat A., 159-166, İstanbul, 2001.
16. Baylav N., Eczacılık Tarihi, 154-184, İstanbul, 1968.
17. Baylav N., Eczacılık Tarihi 424-448, İstanbul, 1968.
18. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, 2. Baskıya Hazırlayan: Mat A., 244-253, İstanbul, 2001
19. Baylav N., Eczacılık Tarihi 324-325, İstanbul, 1968.
20. Baylav N., Eczacılık Tarihi, 448-460, İstanbul, 1968.
21. Kocaer R., Türkiye Eczacılar Almanığı, İstanbul, 1949.
22. Baytop T., Laboratuvar'dan Fabrikaya, Bayer Türk Sağlık Ürünleri Bölümü, İstanbul, 1997.
23. Şehsuvaroğlu BN., Eczacılık Tarihi Dersleri, 261-265. İstanbul, 1970.
24. Baytop T., Türk Eczacılık Tarihi, 127-147 ve 234-243, İstanbul, 2001.
25. Canefe K., Özçelikay G., Asil E. İlaç Sanayimizin Geçirdiği Aşamalara Genel bakış, GE., Sayı 12,9, 13 Nisan 1994.